

LUND UNIVERSITY

Vad är det som inte förändras?

Persson, Anders

Published in:
Kullabygd

2006

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Persson, A. (2006). Vad är det som inte förändras? *Kullabygd*, 125-129.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Anders Persson

Vad är det som inte förändras? (preprint)¹

Familjen åker på semester men jag stannar ensam hemma för att skriva. Det går till en början ganska trögt, skulle hellre bygga vidare på huset, men måste tvinga mig själv och drabbas snart av augustivemodet som väl markerar att det hela nu vänt, på väg åter mot det som sommaren gör uthärdligt. Ensamheten bidrar också. Ensam bland andra går bra och ett livsvillkor för mig som studerat och forskat hela livet. Men ensam med sig själv och i augusti – då hotar vemodet att ta över. Tar en promenad mot Höganäs hamn, inte mot Lerberget som vi brukar, och mina tankar vandrar sin egen väg och jag tycker mig inte längre ha någon relation till denna så kallade hembygd. Hembygd innebär väl ett visst mått av igenkännande och tillhörighet, men nu känner jag inte så många gamla kompisar längre bara flyttkompisar som återvänt. Stannkompisarna blev inte nya vänner efter återkomsten utan förblev just *gamla* kompisar, och nya bekanta kan trots allt inte riktigt fylla det tomrummet. Stora delar av min ursprungsfamilj och släkt är borta och då hjälper det inte så mycket att jag nu bor i mitt föräldrahem i mina släktkvarter, där farmor och farfar hade ägglådefabrik, där far och två farbröder hade byggfirma och där många av husen smekts av min fars murarslev. Även det är nu tomrum. Familjen bortrest och jag ensam, vemodig, i hålan som först var tvång och trång och sedan valdes på grund av sina möjligheter. Tröstar mig med en god pastamiddag, två feta wienerbröd och Batman-film på teve.

*

Vaknar nästa dag med tanken att hembygen, detta fadda ord för det välbekanta, kläms mellan de yngres identitetssökande framåtblick och de äldres identitetsbekräftande tillbakablick. Hembygden som betydelsefull storhet finns liksom aldrig där man själv är. Vid närmare eftertanke gör den nog trots allt det för vissa och ju mer jag tänker på relationen mellan hembygd och identitet desto mer gåtfull blir den.

Vemodet har i alla fall dragit vidare, temporärt, och jag skuttar – mot allt mer påtagliga fysiska odds - ur sängen. Dusch, frukost och sedan frisören – samma salong som min mors

¹ Publicerad i *Kullabygd, Kullens hembygdsförenings årsskrift* (2006). Höganäs: Kullens hembygdsförening (s. 125-129).

vän Helmer en gång ägde och som jag vägrade uppsöka i min långhåriga barndom, varpå Helmer kom på hembesök med sina saxar – och nyansad styr jag sedan omedvetet bilen mot kyrkogården och mina föräldrars grav. Dit går jag nästan aldrig men gårdagens stämningssläge styr kanske under ytan? Vemodet går emellertid denna dag endast på tomgång. Hem igen med Kent på hög volym och sedan lossnar skrivandet. Plötsligt lyckas jag sammanfoga mina projektmedarbetares texter, som kommit till min dator från Lund, Halmstad, Köbenhavn och Tromsø, till ett sammanhängande forskningsprogram. Belönar mig själv med en promenad, denna dag från Höganäs hamn till Margreteberg och åter via Sandflyget. Gårdagens känsla av ensamhet och främlingskap är borta och ersatt av ett slags tillhörighetskänsla, som gör att jag nu registrerar allt det välbekanta i det nya.

*

Jag tillbringade ganska mycket tid på Sandflyget i barndomen. Mina bästa lekkamrater hade sin farfar i en av gårdarna där och hans frimärkssamling förlorade aldrig sin attraktionskraft. Vi steg med vördnad in i rummet, som var så fantastiskt överbelamrat av saker, möbler, bilder och mattor, och fick titta på FN-märket med feltryck, avbildningarna av exotiska djur och växter, spännande platser, farkoster och bedrifter – allt detta som är frimärkets speciella språk. Men frimärket har också en särskild sociologi, där det avvikande avbildas endast i syfte att bekräfta ett slags normalitet, som kanske ska föreställa en nationell tillhörighet, på den tiden en närmast uteslutande manlig normalitet. När något hamnade på ett frimärke förr, kanske också nu, kunde man vara säker på att det var respektabelt och definitivt inte upprörande, men ofta uttryck för ett slags respektabel exotism. Men vad visste man om sådant som barn?! Man sög i sig de där små bilderna som rapporter från en främmande värld, som smög sig in i det välbekanta.

Sandflyget är en plats där man kan känna samhällsutvecklingen, just därför att mycket där är sig likt och berättar om sådant som inte längre är. Närheten till Höganäsbolagets tidigare betydligt mer smutsiga hantering, förklarar nog varför Sandflyget skyddats både från designfolket, som inte kan lämna något åt sitt eget öde, och den standardiserande IKEA-ismen. På Sandflyget kan man däremot se hur andra mäktiga krafter varit i rörelse, inklämt som det är mellan det framgångsrika bolagets produktionsprocess och kommunikationsleder till delar av bygden som ses som mer attraktiva. En del av husen där tycks ha varit små bondgårdar, som nu får leva av egen kraft, avskilda från jorden. För bara några år sedan fanns där telestolpar av trä med luftledningarna men de har nu fallit offer för rationaliseringskraften,

men ledningarnas fästen på en del husgavlar har den ännu inte rått på. Men här syns också en annan mäktig kraft i rörelse, den finns överallt men framträder tydligare här genom bostädernas mångfald: individen. En febril aktivitet i trädgårdar och hus. Husen är sig lika från förr men ändå inte. Tryckimpregnerat, nya färger, nya fönster, byasten, ovanliga växter ger nytt liv åt det i grunden välbekanta och beständiga. Här, liksom i mina kvarter mellan Höganäs och Lerberget, tar hemmasnickare på sig overall, drar elektriska skruvdragare ur verktygsbälten från Bauhaus och duellerar med ibland motspänstiga material. Men här finns också med våra mått mätt lågavlönade och kompetenta östeuropeiska proffsbyggare som gjuter nytt liv i det gamla. Denna pulserande kraft av välbekant och främmande, av framåtblick och tillbakablick, skapar nytt i det gamla och återskapar det gamla med nya medel.

*

Jag tror att man behöver vara i en viss sinnesstämning för att se, exempelvis subtila blandningar av välbekant och främmande. Vår livsform riskerar att vi blir sådana som affärsmännen i Bukowskis dikt: "... män som står framför tio meter breda fönster och inget ser". Statuskriget förblindar, liksom stressen. Vår tids blick är riktad rakt fram, mot framtiden, och åt sidan, för att säkra att jämna steg hålls med de andra, mera sällan bakåt. En vemodig vandring i det välbekanta gör att blicken helas och vi ser nu och då blandas, ser det som ändrats och det som bestått. Att hålla den blicken vid liv, i stort som smått, i tänkande och handlande, är en utmaning.

Varje gång jag läser om norska skolor förundras jag över hur levande medvetandet är om lokalsamhället, eller kanske hembygden, och dess betydelse för skolan och skolbarnens lärande. Jag tror att det finns en skillnad mellan Sverige och Norge i detta avseende och vad det kan tänkas bero på lämnar jag åt var och en att spekulera över. Skolan är hursomhelst alltid under kritik, alltid mer eller mindre i kris, men hos oss förefaller kritiken mer handla om att skolan inte passar i det samhälle som för tillfället håller på att växa fram, medan kritiken i Norge oftare handlar om att skolans utveckling drar den bort från lokalsamhället, alltså bort från det samhälle som är. Den norska diskussionen om skolan tycks mer ta sin utgångspunkt i det som inte förändras i samhället, dess konstanter, medan motsvarande diskussion i Sverige tar sin utgångspunkt i samhällets förändring, dess variabler.

Den polsk-brittiske sociologen Zygmunt Bauman har i bok efter bok försökt fånga många aspekter av det postmoderna, bland annat att förändringstakten i samhället ökat: ”Vår tid utmärker sig genom att rasera ramar och upplösa mönster – alla ramar och alla mönster, på måfå och utan föregående varning”, skriver han. Även om det är sant att allt blivit mer variabelt, så måste vi trots allt fråga: Vad är konstant och vad är variabelt? Om vi därmed kan se det som inte förändras, i en tid när allt *tycks* vara under omstöpning, då har vi förutsättningar att se samhällets karaktär. Det gäller också lokalsamhället, hembygden. Sluta för ett ögonblick att tänka på allt i din närhet som förändrats – och allt som kanske borde förändras – och föreställ dig istället det som inte förändrats. Försök! Resultatet kan bli förbluffande.

Anders Persson är professor i sociologi respektive utbildningsvetenskap vid Lunds universitet. Han nås via mail: anders.persson@soc.lu.se